

Ὁμιλία 5η

(Ἀποκ. 1, 5β-8)

Τά τρία ἀξιώματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν πιστῶν·
τό προφητικό, τό ἱερατικό καὶ τό βασιλικό.

Χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη... καὶ ἀπὸ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ
μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καὶ ὁ
ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς. τῷ ἀγαπῶντι ἡμᾶς
καὶ λούσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ
αἵματι αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ
Θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ, αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.»¹

Δηλαδή: Ἐχετε τὴν χάρη καὶ τὴν εἰρήνη καὶ ἀπὸ
τόν Ἰησοῦ Χριστό, ὁ Ὅποιος εἶναι ὁ μάρτυς ὁ πιστός,
εἶναι ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν, εἶναι ὁ ἄρχων τῶν
βασιλέων τῆς γῆς. Σέ ἐκεῖνον πού μᾶς ἀγαπᾷ καὶ μᾶς
ἔλουσε ἀπὸ τίς ἁμαρτίες μας μέ τό αἷμα Του καὶ μᾶς
κατέστησε βασιλῆιο ἱερέων στόν Θεό καὶ Πατέρα Του,
σ' Αὐτόν ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη στοὺς αἰῶνες τῶν
αἰώνων· ἀμήν.

Ἔτσι τελειώνει τό προοίμιο τοῦ βιβλίου.

Ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀγαπητοί μου, ὁ Ἰησοῦς Χρι-
στός, ἀπὸ ἀγάπη καὶ μόνο στάθηκε ὁ μάρτυς ὁ πιστός

1. Ἀποκ. 1, 4-6.

καί ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν. Δηλαδή ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ γι' αὐτό ἀκριβῶς ἐνανθρώπησε καί ἔδωσε τό αἷμα Του πάνω στόν σταυρό καί μᾶς καθάρισε ἀπό τίς ἁμαρτίες μας· ἐπειδή μᾶς ἀγαποῦσε. Τό ὑπογραμμίζω: ἐπειδή μᾶς ἀγαποῦσε! Δέν ὑπάρχει ἄλλο κίνητρο καί ἐλατήριο στόν Θεό ἔξω ἀπό τήν ἀγάπη. Καί γιά νά ἐκφράσει ὁ Θεός τήν ἀγάπη Του αὐτή, ἔδωσε τόν σταυρό στόν Υἱό Του τόν ἐνανθρωπήσαντα.²

Ὅμως δέν μᾶς καθάρισε μόνο ἀπό τίς ἁμαρτίες μας, ἀγαπητοί μου, κάτι πού ἀποτελεῖ τήν ἀρνητική ὄψη τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἀλλά προχώρησε καί θετικά ὁ Θεός στήν προσφορά Του αὐτή· καί αὐτή ἡ θετική προσφορά εἶναι ὅτι ἐμᾶς, πού πιστέψαμε σ' Αὐτόν καί δεχθήκαμε τό αἷμα Του γιά νά καθαριστοῦμε, μᾶς καθιστᾷ «*βασίλειον ἱεράτευμα*»³, βασιλικό ἱερατεῖο!

«*Καί ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ Θεῷ καί πατρὶ αὐτοῦ*»⁴, δηλαδή μᾶς κατέστησε βασιλεῖο ἱερέων στόν Θεό καί Πατέρα Του!

Ἀγαπητοί, πρόκειται περὶ ἑνός ἐξόχως σπουδαίου χωρίου, θεολογικότατου χωρίου, καί θά παρακαλέσω πάρα πολύ νά προσέξουμε τή θέση αὐτή, τό ὅτι δηλαδή ὁ Χριστός καθιστᾷ ἐμᾶς στόν Πατέρα Του ἕνα *βασίλειον ἱεράτευμα*, ἕνα βασιλεῖο ἱερέων.

Κατ' ἀρχάς, στόν στίχο αὐτόν φαίνεται μέ πολλή σαφήνεια ἡ οὐσία καί τό ἔργο τοῦ Χριστιανισμοῦ· ὅτι δηλαδή ὁ Χριστιανισμός δέν εἶναι μία θρησκεία, ἀλλά μία Βασιλεία –πού αὐτό ἀποτελεῖ τήν οὐσία τοῦ Χρι-

2. Βλ. *Ἰωάν.* 3, 13-16. 15, 9-12. *Ἐφεσ.* 2, 2. 5, 2. *Α' Ἰωάν.* 4, 10. κ.ά.

3. Βλ. *Ἐξοδ.* 19, 6. 23, 22. *Δαν.* 7, 18. *Α' Πέτρ.* 2, 9. *Ἀποκ.* 5, 10.

4. *Ἀποκ.* 1, 6. Βλ. *Ἰωάν.* 22, 17.

στιανισμού— καί ὅτι οἱ Χριστιανοί εἶναι βασιλεῖς καί ἱερεῖς —πού ἀποτελεῖ τό ἔργο τοῦ Χριστιανισμού.

Ἄν μᾶς ρωτήσουν ποιὰ εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Χριστιανισμού, θά ἀπαντήσουμε πώς εἶναι μία Βασιλεία! Καί ἂν πάλι μᾶς ρωτήσουν ποιό εἶναι τό ἔργο τοῦ Χριστιανισμού, θά τούς ποῦμε πώς εἶναι νά καταστήσει τούς πολίτες του, δηλαδή τούς πιστούς, βασιλεῖς καί ἱερεῖς!

Θά μοῦ πεῖτε ὅτι αὐτά εἶναι πολύ μεγάλα πράγματα. Μάλιστα, ἀγαπητοί μου· εἶναι πολύ μεγάλα πράγματα! Πόσο μεγάλα; Ὅσο ὁ οὐρανός! τόσο μεγάλα εἶναι ὅλα αὐτά.

Πέστε μου λοιπόν· ἂν κάποτε μάθουμε ὅτι εἶμαι Χριστιανός σημαίνει εἶμαι πολίτης τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἢ εἶμαι ἱερέας καί βασιλέας, ὅπως θά δεῖτε στή συνέχεια τῆς ἀναλύσεως, τότε πῶς θά μπορῶ πιά νά λέω ὅτι ὁ Χριστιανισμός εἶναι μιά θρησκεία ὅπως ὅλες οἱ λεγόμενες *φυσικές θρησκείες*; Καί σᾶς ἔχω ἐξηγήσει ὅτι *φυσική θρησκεία* λέγεται ἐκείνη ἡ ὁποία εἶναι κατ' ἐπινόηση, δηλαδή ἐφεύρεση ἀνθρώπινη. Ὅλες οἱ θρησκείες, ἀγαπητοί μου, εἶναι κατ' ἐπινόηση. Ναί. Ὁ Χριστιανισμός ὅμως δέν εἶναι θρησκεία· εἶναι ἀποκάλυψη, εἶναι Βασιλεία!

Συνεπῶς, ἐγώ ὁ Χριστιανός δέν εἶμαι ἐκεῖνος πού ἀπλῶς θά βολευτῶ στή ζωή μου. Ἄς τό προσέξουμε. Χριστιανός δέν εἶναι ἐκεῖνος πού πληρώνει τόν φόρο του, πού δέν ἐνοχλεῖ τήν ἀστυνομία οὔτε τίς δικαστικές ἀρχές, πού εἶναι δηλαδή ὁ *καλός καί χρηστός πολίτης*. Δυστυχῶς ἔτσι ἔχουμε μάθει, νά νομίζουμε ὅτι Χριστιανός εἶναι ὁ *καλός καί ἀγαθός πολίτης*. Αὐτό βέβαια ἀποτελεῖ μία ἐπίπτωση, τό νά εἶναι δηλαδή ὁ Χριστιανός ἕνας *καλός καί ἀγαθός πολίτης*· ἕτερον-ἐκότερον.

Ἀλλά γι' αὐτό ἦρθε ὁ Χριστός στόν κόσμο; γιά νά μᾶς κάνει ἀνθρώπους καλούς καὶ ἀγαθούς,⁵ πού ἔλεγε ὁ Πλάτων; Ἐάν, ἀγαπητοί μου, ἦλθε γι' αὐτό ὁ Χριστός, τότε σᾶς βεβαιώνω ὅτι ἦταν περιττός! Αὐτό τό λένε καί οἱ Πατέρες. Ἦταν περιττός νά ἔρθῃ ὁ Χριστός, γιατί καλούς καί ἀγαθούς πολίτες θά μᾶς ἔκανε καί ὁ Πλάτων!

Μά δέν εἶναι ὁ Χριστιανισμός, ἀγαπητοί μου, ἀπλῶς γιά νά μᾶς κάνει χρηστούς πολίτες, ἀλλά γιά νά μᾶς καταστήσει βασιλεῖς καί ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ. Ποτέ δέν τό φαντάστηκαν αὐτό οἱ ἐκτός Χριστιανισμοῦ, οὔτε οἱ μεγαλύτεροι φιλόσοφοι.

Οἱ Χριστιανοί λοιπόν εἶναι ἀξιωματοῦχοι, γιατί γιά χάρη τους ὁ Θεός ἰδρύει Βασιλεία ἐπάνω στή γῆ.

Ἐδῶ μάλιστα νά κάνω μία διασάφηση. Ἴσως κάποιοι νά ὑπονοήσετε ὅτι πιθανῶς νά σᾶς ἐξαγγεῖλω τόν προγραμματισμό κάποιου χριστιανικοῦ κόμματος, πού τώρα, ἐν ὧσει πιθανῶν ἐκλογῶν, θά πρέπει νά ξέρετε γιά νά ψηφίσετε καί τά λοιπά...

Μήν περιμένετε ποτέ τέτοια πράγματα. Ὅταν μιλάμε περί Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, κάθε ἄλλο παρὰ ἐννοοῦμε ὅπως τό ἐννοοῦν τά πολιτικά κόμματα, νά ἐγκαθιδρύσουμε δηλαδή τόν Χριστιανισμό ἐπάνω στή γῆ... πόρρω ἀπέχει! Καί ἄλλες φορές σᾶς τό ἔχω ἀναλύσει αὐτό, καί δέν εἶναι τῆς ὥρας νά ξαναμιλήσω· μόνο σᾶς λέω ἐπιγραμματικά τοῦτο· ὅσο ἀπέχει ἡ ἀνα-

5. «Περὶ ὧν εἰκὸς σκοπεῖσθαι τὸν ἐπιεικῆ, ὅς γε οὐ μόνον αὐτὸς εἶναι καλὸς καὶ ἀγαθὸς εἶναι.» (Λύσις, 206a). «Ὅταν εὖχη τοῖς θεοῖς εὖ πράττειν καὶ ἀγαθὰ σοι εἶναι, τότε οὐδὲν ἕτερον εὖχη ἢ καλὸς καὶ ἀγαθὸς γενέσθαι.» (Ερμζίας, ἢ περὶ πλούτου, 398).

τολή από τή δύση, άλλο τόσο απέχει καί ἡ θεολογία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἀπό τά πολιτικά κόμματα, πού ἰδρύονται καί ἐπιχειροῦν τάχα νά ἐγκαταστήσουν τήν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐπάνω στή γῆ.

Βέβαια, ξέρω, ἴσως κάποιοι ἀδελφοί νά μή συμφωνοῦν μ' αὐτό πού λέω. Ἀλλά δέν σᾶς λέω αὐτό πού εἶναι γιά νά συμφωνοῦμε ἢ νά μήν συμφωνοῦμε, ἀλλά αὐτό πού εἶναι ἡ ἀλήθεια. Αὐτό ἐγώ σᾶς λέω. Ἐξ ἄλλου σ' αὐτό τό τραπέζι δέν κάθομαι παρὰ γιά νά σᾶς λέω τήν ἀλήθεια. Γιατί ἄν ἔπρεπε νά σᾶς λέω πράγματα πού νά μήν εἶναι ἀλήθεια, θά ἦταν περιττός ὁ κόπος νά κατεβαίνω στή Λάρισα καί νά σᾶς λέω ὅ,τι σᾶς λέω. Ὅχι· λέω μόνο τήν ἀλήθεια, ὅπως οἱ αἰῶνες τήν ἔζησαν, ἐρμηνεύοντας τόν λόγο τοῦ Θεοῦ.

Λοιπόν. Προσευχόμαστε «ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου»⁶ καί οἱ Χριστιανοί συμβασιλεύουν μέ τόν Χριστό καί γίνονται *ιερεῖς* πού προσφέρουν τή λατρεία τους στόν Ἅγιο Τριαδικό Θεό.⁷

Ἀλλά θά ρωτήσουμε: *Ἀπό ποῦ πηγάζουν αὐτά τά ἀξιώματα; Ἀπό ποῦ τά παίρνουμε ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί; Καί ἐπειδὴ πρόκειται περί ἀξιωμαίων ἀληθινά, ἐφιστῶ ἰδιαιτέρως τήν προσοχή σας.*

Κατ' ἀρχάς, πηγή τῶν ἀξιωμαίων εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός.

Ἐρχόμενος ὁ Κύριος στόν κόσμον ὡς ἄνθρωπος, χρίσθηκε ἀπό τόν Πατέρα Του μέ ἓνα τριπλό ἀξίωμα.

Προσέξτε: χρίσθηκε ὡς ἄνθρωπος! Δέν χρίεται ποτέ ἀπό τόν Πατέρα ὁ Θεός Λόγος, ἡ θεία φύση Του,

6. *Ματθ.* 6, 10.

7. *Βλ. Β' Τιμ.* 2, 12.

ἐφόσον εἶναι ἰσότιμος μέ τόν Πατέρα. Ἐδῶ μιλάμε γιά τόν Ἰησοῦ Χριστό ὡς ἄνθρωπο, δηλαδή γιά τήν ἀνθρώπινη φύση Του· γιατί ὅταν λέμε *Ἰησοῦ Χριστό*, ἐννοοῦμε πάντα καί τήν ἀνθρώπινη φύση Του.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός λοιπόν, ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ πού ἔγινε ἄνθρωπος, χρίσθηκε ἀπό τόν Θεό Πατέρα μέ ἓνα τριπλό ἀξίωμα: τοῦ *Προφήτου*, τοῦ *Ἀρχιερέως* καί τοῦ *Βασιλέως*.

Τό τριπλό αὐτό ἀξίωμα τοῦ Κυρίου μας μαρτυρεῖται τόσο ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη, ὅσο καί κυρίως ἀπό τήν Καινή Διαθήκη. Δέν θά ἀνατρέξω σέ ἄλλες περικοπές, παρὰ μόνο σ' αὐτήν πού ἀναπτύσσουμε τώρα, γιά νά ἀντιληφθοῦμε ὅτι πράγματι μαρτυρεῖται τό τριπλό αὐτό ἀξίωμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Τήν περασμένη φορά εἴχαμε ἀναλύσει τόν τριπλό ἐπιθετικό προσδιορισμό «ὁ μάρτυς ὁ πιστός, ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καί ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς», πού σᾶς διάβασα καί προηγουμένως. Συγκεκριμένα, μέ τόν πρῶτο προσδιορισμό, «ὁ μάρτυς ὁ πιστός», ἀποδίδεται τό προφητικό ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ, διότι ἦλθε νά μαρτυρήσει τήν ἀλήθεια καί νά πεῖ ποιά εἶναι αὐτή, δηλαδή ἦρθε νά μᾶς μιλήσει.

Πρέπει νά ποῦμε πῶς *προφήτης* δέν εἶναι αὐτός πού λέει τό μέλλον μόνο. Εἶναι ἐντελῶς στενή ἡ ἔννοια τοῦ προφήτου ὡς ἐκείνου πού λέει τό μέλλον. Μέ τήν εὐρεῖα ἔννοια *προφήτης* εἶναι αὐτός πού μιλάει γιά τόν Θεό. Αὐτός λέγεται *προφήτης*. Ἄν θέλετε, ἡ λέξη *προφήτης* βρίσκεται καί στήν ἐλληνική φιλολογία, τήν προχριστιανική· ἀκόμα καί στόν Ὅμηρο ὑπάρχει. Καί δέν εἶναι πάντα ἐκεῖνος πού προλέγει τό μέλλον, ἀλλά γενικά αὐτός πού λέγει, μιλάει. Φυσικά, πολλές φορές,

μπορεῖ νά πεῖ κάτι καί γιά τό μέλλον. Ἡ λέξη *προφήτης* εἶναι ἀπό τό ρῆμα *πρόφημι*, πού θά πεῖ προλέγω· καί *προφητεύω* δέν εἶναι πάντοτε τό νά πῶ κάτι ἀπό πρίν, ἀλλά καί ἀπλῶς τό νά πῶ.⁸ Τό μεγαλύτερο μέρος τοῦ ἔργου τῶν προφητῶν δέν ἀναφέρεται στό μέλλον, ἀλλά στό παρόν· σᾶς τό εἶχα πεῖ καί στήν εἰσαγωγή τῶν ὁμιλιῶν πού κάνουμε φέτος.

Λοιπόν. Ὁ Χριστός εἶναι «ὁ μάρτυς ὁ πιστός». Μέ τόν χαρακτηρισμό αὐτόν ἀποδίδεται τό προφητικό Του ἀξίωμα· ἦλθε νά μαρτυρήσει γιά τήν ἀλήθεια, ἀφοῦ εἶναι μάλιστα ὁ κατεξοχήν Διδάσκαλος οὐρανίων πραγμάτων.

Δεύτερον, εἶναι «ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν». Μέ τόν χαρακτηρισμό αὐτόν ἀποδίδεται τό ἀρχιερατικό ἀξίωμα τοῦ Κυρίου μας, σύμφωνα μέ τό ὅποιο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εἶναι ὁ *Θύτης* καί ὁ *Θῦμα*, εἶναι «ὁ προσφέρων καί ὁ προσφερόμενος»⁹, ὅπως λέμε στή θεία Λει-

8. Τό *φημί* σημαίνει λέω, ἰσχυρίζομαι, καί εἶναι ἀπό τή ρίζα *φα* τοῦ *φάω*, ἴδια μέ τό *φαίνω*, γιατί καί μέ τά λόγια φανερώνει κανεῖς κάτι. *Προφήτης*, ἀπό τόν Ὅμηρο ὡς τήν κλασσική ἐλληνική, εἶναι αὐτός πού κηρύττει καί ἐρμηνεύει τό θέλημα τοῦ Θεοῦ στούς ἀνθρώπους. Στόν Ἡρόδοτο οἱ ποιητές καλοῦνται οἱ *τῶν Μουσῶν προφήται*, οἱ ἐρμηνευτές τῶν Μουσῶν, στόν Πλάτωνα γενικά εἶναι ὁ ἐρμηνευτής, ὁ κήρυκας («ἐγὼ *προφήτης* σοι *λόγων γενήσομαι*»), ἐνῶ στήν Παλαιά καί Καινή Διαθήκη εἶναι αὐτός πού ἔχει τό χάρισμα τῆς προφητείας, ὁ θεόπνευστος ἱεροκήρυκας καί δάσκαλος, ἀλλά κι αὐτός πού ἀποκαλύπτει καί ἐρμηνεύει τή βούληση τοῦ Θεοῦ γιά τό μέλλον, ὁ προφήτης μελλοντικῶν γεγονότων.

9. Βλ. *Ἱερατικόν, Λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, Εὐχή τοῦ Χερουβικοῦ Ὑμνου*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 1981, σ. 87. *Λειτουργία ἁγίου Γρηγορίου, Εὐχή τοῦ Καταπετάσματος*: «Σὺ γὰρ εἰ ἁγιάζων καὶ ἁγιαζόμενος· προσφέρων τε καὶ προσφερόμενος· ὁ δεχόμενος καὶ δεκτός...».

τουργία πολύ χαρακτηριστικά, Αὐτός πού προσφέρει κι Αὐτός πού προσφέρεται. Εἶναι βεβαίως ἀκατανόητο πῶς εἶναι συγχρόνως καί ὁ Θύτης καί τό Θῦμα... ἀλλά αὐτό εἶναι κατανοητό μόνο στή θεανθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ.¹⁰

Καί, τρίτον, ὁ Χριστός εἶναι «ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς». Μέ τόν χαρακτηρισμό αὐτόν ἀποδίδεται τό βασιλικό ἀξίωμά Του, ὅτι εἶναι ὁ Βασιλεύς τῶν βασιλέων.

Τά τρία αὐτά ἀξιώματα τοῦ Χριστοῦ, ἀγαπητοί, ἀπεργάζονται τήν σωτηρία μας. Μέ τά τρία αὐτά –τό προφητικό, τό ἀρχιερατικό καί τό βασιλικό– ἐπιτυγχάνουμε τή σωτηρία μας. Μέ τό πρῶτο ἀξίωμα, τό προφητικό, ἀποκαλύπτεται ὁ ἀληθινός Θεός. Μέ τό δεύτερο, τό ἀρχιερατικό, προσάγεται ἡ ἀνθρωπότητα στόν Θεό, ἀναφέρεται. Ὅταν, γιά παράδειγμα, παίρνουμε τό ἅγιο Ποτήριο καί τό ἅγιο Δισκάριο, κατά τήν εὐχή τῆς ἁγίας Ἀναφορᾶς, ἀναφέρουμε τά δῶρα μας πρός τόν Θεό, σταυροειδῶς. Τά ἀναφέρω σημαίνει τά σηκώνω καί τά ἀπευθύνω πρός τόν Θεό, τά προσφέρω· «Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν»¹¹. Ἀλλά ἐδῶ ἔχουμε τήν

10. Βλ. ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Λόγος εἰς τήν Ὑπαπαντήν τοῦ Κυρίου ἡμῶν καί Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί εἰς τόν Συμεῶνα τόν Θεοδόχον, PG 33, 1192BC-1193A: «...αὐτὸς ὁ ἀρχιερεύς, καί αὐτὸς τὸ θυσιαστήριον· αὐτὸς τὸ ἱλαστήριον, καί αὐτὸς ὁ πρεσβεύων. Καί αὐτὸς ὁ προσφέρων, καί αὐτὸς ὁ ὑπὲρ κόσμον θυσία προσφερόμενος, καί αὐτὸς τὸ ξύλον τῆς ζωῆς καί τῆς γνώσεως. Αὐτὸς ὁ ἀμνός, καί αὐτὸς τὸ πῦρ ὑπάρχων· αὐτὸς ἡ ὀλοκαύτωση καί αὐτὸς ἡ μάχαιρα τοῦ Πνεύματος· αὐτὸς ὁ ποιμὴν, καί αὐτὸς τὸ ἀρνίον· αὐτὸς ὁ θύτης, καί αὐτὸς ὁ θυόμενος· αὐτὸς ὁ ἀναφερόμενος, καί αὐτὸς ὁ τὴν θυσίαν δεχόμενος...».

11. ἐνθ. ἀνωτ. σ. 95.

ἀναφορά ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητος. Τὴν ἀναφορά αὐτὴ τὴν ἔκανε ὁ Χριστὸς ἐπάνω στὸν σταυρό· τὴν ἔκανε ἀρχιερατικῶς, δηλαδή ἱερατικῶς. Ὁ Χριστὸς ἐπάνω στὸν σταυρό ἱεράτευσε τὴν ἀνθρώπινη φύση στὸν Πατέρα· ἦ, ἀκριβέστερα, στὸν Πατέρα καὶ στὸν Λόγο καὶ στὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Καὶ μέ τό τρίτο ἀξίωμα, τό βασιλικό, ἡ κτίση γίνεται ἀληθινὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀληθινὴ κυριαρχία τοῦ Θεοῦ.

Ἀλλὰ κάθε πιστός, μέ τό Βάπτισμα καὶ τό Χρῖσμα πού παίρνει, ἐνσωματώνεται στὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τὴν Ἐκκλησία. Μέ τὸν τρόπο αὐτόν, ὁ κάθε πιστός οἰκειοποιεῖται, σέ κάποιο βαθμό, καὶ τῶν τριῶν ἀξιωμάτων τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι, ὁ Χριστὸς Προφήτης; καὶ ὁ πιστός γίνεται ὡς ἓνα μέτρο *προφήτης*. Ὁ Χριστὸς Ἀρχιερέας; καὶ ὁ πιστός γίνεται ὡς ἓνα μέτρο *ιερέας*. Ὁ Χριστὸς Βασιλέας; καὶ ὁ πιστός ὡς ἓνα μέτρο γίνεται *βασιλέας*.

Ὡστε λοιπόν αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος παίρνει τὰ ἀξιώματα αὐτά ἀπὸ τὸν Χριστό, ὁ ὅποιος τὰ πῆρε ἀπὸ τὸν Πατέρα· χρίσθηκε ὁ Χριστὸς μέ τό τρίπλο αὐτό ἀξίωμα. Ἀλλὰ, ἀκριβῶς ἐπειδὴ παίρνουμε ἀπὸ τὸν Χριστό ἐμεῖς τὰ τρία αὐτά ἀξιώματα, μπορούμε νὰ βλέπουμε καὶ νὰ καταλαβαίνουμε αὐτό πού λέει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὴν Ἀποκάλυψη ἀμέσως μετὰ: «ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ»¹². Πότε μᾶς ἔκανε ἐμᾶς βασιλεία καὶ ἱερεῖς γιὰ τὸν Θεό; Ἀπὸ τότε πού ὁ Χριστὸς στάθηκε ὁ μάρτυς ὁ πιστός καὶ ὁ πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων.

12. Ἀποκ. 1, 6.

Ἡ θέση αὐτὴ ὑπάρχει ἤδη στὴν Παλαιὰ Διαθήκη. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς λέει διὰ τοῦ Μωυσέως τὰ ἑξῆς: «ὕμεῖς δὲ ἔσεσθέ μοι βασιλῆιον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον. ταῦτα τὰ ῥήματα ἐρεῖς τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ»¹³. Τί ὠραῖο! Αὐτὰ τὰ λόγια, λέει στὸν Μωυσῆ, νὰ πεῖς στοὺς Ἰσραηλίτες: Ἐσεῖς θὰ γίνετε γιὰ ἐμένα βασιλικὸ ἱερατεῖο, ἔθνος ἅγιο. Μπορεῖτε νὰ συλλάβετε, ἀγαπητοί μου, τί σημαίνει «βασιλῆιον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον»;

Καὶ διὰ τοῦ προφήτου Ἡσαΐου ὁ Θεὸς πάλι λέει: «ὕμεῖς δὲ ἱερεῖς Κυρίου κληθήσεσθε, λειτουργοὶ Θεοῦ· ἰσχὺν ἐθνῶν κατέδεσθε καὶ ἐν τῷ πλούτῳ αὐτῶν θαυμασθήσεσθε»¹⁴. Στὸ πρῶτο ἡμιστίχιο λέει ἐσεῖς θὰ γίνετε ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ· στὸ δεύτερο ἐσεῖς θὰ ἀποκτήσετε —«κατέδεσθε»· κατὰ λέξη, θὰ φᾶτε— τὸν πλοῦτο τῶν ἐθνῶν, καὶ μέ τὸν πλοῦτο τους θὰ θαυμασθεῖτε.

Αὐτὸ ὅμως δέν σημαίνει θὰ γίνετε πλουτοκράτορες καὶ κοσμοκράτορες, ὅπως ἐρμηνεύουν οἱ Ἑβραῖοι —ὦ, οἱ εὐλογημένοι ἄνθρωποι... ὦ, οἱ ταλαίπωροι... πόσο ἔχουν παρανοήσει τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ...— ἀλλὰ σημαίνει ἐσεῖς θὰ γίνετε βασιλεῖς. Καὶ ἡ ὀρθὴ ἔννοια τοῦ ἱερέως καὶ βασιλέως θὰ μᾶς δοθεῖ μόνο ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἐάν δέν ἔχουμε τὴν παρουσία τοῦ Χριστοῦ, τότε βεβαίως, μελετώντας τὴν Παλαιὰ Διαθήκη χωρὶς τὸ φῶς τῆς Καινῆς, ὠραιότατα μποροῦμε νὰ ἐρμηνεύσουμε τὴν Ἀγία Γραφή κατὰ σωβινιστικὸ, ἐθνικιστικὸ τρόπο, κατὰ φυλετικὸ τρόπο, καὶ νὰ ποῦμε: Νά, γιὰ ἐμᾶς λέει ἡ Γραφή, γιὰ ἐμᾶς πού εἴμαστε Ἑβραῖοι, νὰ γίνουμε κοσμοκράτορες καὶ πλουτοκράτες...! Φοβερά

13. Ἐξοδ. 19,6. Πρβλ. Ἀποκ. 5,10. 20,6. Ψαλμ. 44,17. Ἠσ. 66,21.

14. Ἠσ. 61, 6.

πράγματα, φοβερή παρανόηση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ.

Πάνω σ' αὐτή τή βάση, ἀγαπητοί μου, κινούνται οἱ Ἑβραῖοι. Εἶναι ἀξιολύπητοι. Εἶναι πραγματικά ἀξιολύπητοι! Δέν θά χαροῦν ποτέ τήν κοσμοκρατορία τους. Μόλις γίνουν κοσμοκράτορες –θά γίνουν, σίγουρα θά γίνουν... γιατί αὐτοί θά φέρουν τόν Ἀντίχριστο– μόλις γίνουν, θά ἀναλωθοῦν,¹⁵ κι ἔτσι δέν θά χαροῦν τίποτα. Ματαιοπονοῦν, πραγματικά. Εἶναι ἐκεῖνο πού λέει ὁ 2ος ψαλμός, «ὁ κατοικῶν ἐν οὐρανοῖς ἐκγελάσεται αὐτούς»¹⁶, ὁ Κύριος θά γελάσει μαζί τους. Εἶναι μιὰ ἀνθρωποπαθῆς ἔκφραση, πού ὁ Θεός σάν νά τούς λέει: *Ταλαίπωροι καί φτωχοί ἀνθρωποί... Τόσος κόπος, τόσοι ἀγῶνες... Αἰῶνες ὀλόκληρους ἀγωνίζεστε νά γίνετε κοσμοκράτορες. Καί τί βγάλατε; Ἦλθε τό τέλος. Τί καταφέρατε;*

Μή λοιπόν ἐκλάβουμε τήν προφητεία τοῦ Ἡσαΐου μ' αὐτή τήν ἔννοια. Ἀλλά ἄς προχωρήσουμε.

Στήν Καινή Διαθήκη, ἀγαπητοί μου, ὁ ἀπόστολος Πέτρος παίρνει τά τῆς Παλαιᾶς καί τά ἀνανεώνει πλέον μέ τό πνεῦμα τῆς Καινῆς ὡς ἑξῆς:

«Ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτόν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν». Δηλαδή: Σεῖς, οἱ Χριστιανοί, –ὄχι πλέον ἢ Συναγωγή– εἶστε γένος ἐκλεκτό, βασιλικό ἱερατεῖο, ἔθνος ἀφιερωμένο στόν Θεό, λαός δικός Του. Ὡστε λοιπόν τό ἔθνος ἅγιον καί τό βασίλειον ἱεράτευμα δέν εἶναι πλέον γιά τούς Ἑβραίους· εἶναι γιά τούς Χριστιανούς! Αὐτό εἶναι. Αὐτό εἶναι τό φῶς τῆς Καινῆς Διαθήκης. Νέα διάσταση τοῦ

15. Βλ. Β' Θεσ. 2, 8.

16. Ψαλμ. 2, 4. Πρβλ. Ψαλμ. 36, 13. 51, 8. 58, 9. Παρ. 1, 26.

πράγματος.

»ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς»¹⁷ Βλέπετε πουθενά νά ὑπάρχει τό ὑλιστικό στοιχείο; Πουθενά. Γι' αὐτό ἀκριβῶς θά λέγαμε πῶς αὐτοί πού θά ἤθελαν νά κάνουν χριστιανικά κόμματα γυρίζουν πίσω στήν Παλαιά Διαθήκη. Ὡς τό καταλαβαίνουν ἢ δέν τό καταλαβαίνουν, ἢ συνειδητά ἢ ἀσυνείδητα, πέφτουν στό ἴδιο λάθος πού ἔπесαν καί οἱ Ἑβραῖοι. Στό ἴδιο ἀκριβῶς λάθος.

Ἔτσι λοιπόν κάθε πιστός πού εἶναι βαπτισμένος καί χρισμένος μέ τό ἅγιο Μύρο εἶναι προφήτης, ἱερέας καί βασιλέας.

Ἀλλά τί σημαίνει ὅτι ἐγώ ὁ Χριστιανός, πού βαπτίστηκα καί χρίστηκα, εἶμαι προφήτης καί ἱερέας καί βασιλέας; Τί σημαίνει αὐτό;

Α) Καταρχάς, ὡς πρὸς τό ἀξίωμα τοῦ προφήτου.

Σημαίνει ὅτι ἔχω τήν ἔμπνευση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί τά πολλαπλά χαρίσματά Του. Γι' αὐτό ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης, στήν Α΄ Καθολική ἐπιστολή του, βεβαιώνει τούς νεοφωτίστους καί λέει: «καί ὑμεῖς χρῖσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καί οἴδατε πάντα»¹⁸, δηλαδή ἔχετε χρῖσμα ἀπό τόν Ἅγιο Θεό, καί τά γνωρίζετε ὅλα. Τί ἀκριβῶς γνωρίζει κανεῖς; Ἐκεῖνα πού εἶναι γιά τή σωτηρία του. Αὐτά γνωρίζει. Γνωρίζει τήν πλάνη τοῦ κόσμου, γνωρίζει τίς μεθόδους τοῦ διαβόλου, γνωρίζει τίς παγίδες τοῦ ἐαυτοῦ του, καί τοῦ ἀνοίγεται ὁ δρόμος γιά νά δεῖ τό συμφέρον, τό πνευματικό συμφέρον.

17. Α΄ Πέτρ. 2, 5· 9.

18. Α΄ Ἰωάν. 2, 20.

Τό Ἅγιο Πνεῦμα λοιπόν –πού Τό παίρνουμε μέ τό Χρῖσμα, καί ἔτσι ἔχουμε τό ἀξίωμα τοῦ *προφήτου*– εἶναι ὁ ἐσωτερικός μας Διδάσκαλος, πού μᾶς ἀνοίγει τή διάνοια νά κατανοήσουμε τίς σωτηριώδεις ἀλήθειες, ἀλλά καί μᾶς βοηθάει νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τίς πλάνες τοῦ κόσμου καί νά κατανοήσουμε τίς πονηριές του καί τίς παγίδες του.

Τό πόσο σπουδαῖο εἶναι αὐτό, ἀγαπητοί μου,... τό πόσο σπουδαῖο εἶναι –καί δέν ξέρω πόσο δυνατά νά τό φωνάξω νά τό ἀκούσετε!– τό καταλαβαίνουμε ὅταν βλέπουμε πῶς ἐνεργοῦν στή ζωή τους κάποιοι ἄνθρωποι πού εἶναι ἐκτός Χριστιανισμοῦ, ἢ εἶναι Χριστιανοί πού ἔσβησαν τό Πνεῦμα τό Ἅγιο¹⁹ καί ἀχρήστευσαν τό Χρῖσμα πού πῆραν, καί τό ἀχρήστευσαν γιατί ζοῦν καί κινοῦνται καί σκέπτονται κοσμικά. Καί βλέπει κανεῖς τά ἄτοπα, τά ἀνόητα, τά ἐπικίνδυνα καί τά κρημνώδη πού ἀπερίσκεπτα μετέρχονται, καί λέει: *Μά δέν ἔχουν μυαλό αὐτοί οἱ ἄνθρωποι;... δέν βλέπουν;... δέν καταλαβαίνουν;...*

Σήμερα πρόσεξα ἕναν στίχο ἀπό τόν 118ο ψαλμό, καί εἶναι ἡ τρίτη φορά πού τόν ἀναφέρω σήμερα. Λέει ἐκεῖ: *«εἶδον ἀσυνετοῦντας καί ἐξετηκόμην»*²⁰. Δηλαδή εἶδα τούς ἀνθρώπους νά μένουν ἀσύνετοι, λέει ὁ ψαλμωδός, κι ἄρχισα νά λειώνω μέσα μου! Λειώνει πραγματικά κανεῖς ὅταν βλέπει νά ἐπικρατεῖ ἡ μωρία γύρω του!

Ἄν βλέπατε κάποιον, γιά παράδειγμα, νά ἔχει ἀνεβεῖ σ' ἕνα δέντρο καί νά κάθεταί σ' ἕνα κλαδί μεγά-

19. Βλ. Α' Θεσ. 5,19. Πρβλ. Ἐφεσ. 4,30. Α' Τιμ. 4,14. Β' Τιμ. 1,6.

20. Ψαλμ. 118, 158.

λοπρεπῶς, μέ κάθε ἄνεση καί ἀσφάλεια, καί νά κρατᾷ ἓνα πριόνι καί νά κόβει τό κλαδί πού κάθεταί, τί θά λέγατε; Ὑἱ, λοιπόν, πέστε μου –νά τό πάρουμε σέ μία μεγέθυνση τό πράγμα· ὥς πολιτεία, ὥς ἐλληνική πολιτεία– πέστε μου· κόβουμε τό κλαδί πού καθόμαστε ἢ ὄχι; Τό κόβουμε, ἀγαπητοί!

Ρίξτε μιά ματιά στήν Παιδεία, νά δεῖτε τί βαθειά κρίση περνάει. Βαθειά κρίση περνάει ἡ Παιδεία μας! Ρίξτε μιά ματιά στίς συνήθειες, στά ἥθη καί ἔθιμα πού εἰσάγονται καθημερινά στήν κοινωνική καί ἰδιωτική μας ζωή, πῶς ἀρχίζει ὁ Νεοέλληνας νά σκέπτεται, πῶς ἀρχίζει νά ζεῖ. Ὅλα αὐτά εἶναι στοιχεῖα πού ἔζησαν οἱ λαοί ὅταν μπῆκαν στόν χῶρο τῆς παρακμῆς. Εἶναι στοιχεῖα παρακμῆς αὐτά, εἶναι σημάδια παρακμῆς! Ὑἱδῆ τονίστηκαν ἀπό φιλοσόφους, δηλαδή ἀπό ἀνθρώπους πού μπορούσαν λίγο νά κοιτάζουν στήν Εὐρώπη, ἀπό τόν περασμένο κιόλας αἰῶνα, πού ἔβλεπαν ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀργοπεθαίνει. Κι ἐμεῖς παίρνουμε ὅλα αὐτά καί τά ἀντιγράφουμε, σάν τήν τελευταία λέξη τῆς προκοπῆς καί τῆς προόδου! Ὑἱδῶ ἀκριβῶς εἶναι πού βλέπει κανεῖς ὅτι πᾶμε νά πεθάνουμε καί ἐμεῖς, πᾶμε κατὰ τόν γκρεμό! Καί δέν τό βλέπουν οἱ ἀνθρώποι αὐτό... δέν τό βλέπουν! Καί σέ πιάνει μέσα σου ἓνα αἶσθημα παράξενο καί περίεργο! Λειώνεις πραγματικά μέσα σου, ὅταν βλέπεις τούς ἀνθρώπους νά ἐνεργοῦν ὅπως ἐνεργοῦν καί νά πηγαίνουμε ὥς κοινωνία κατὰ τόν γκρεμό! Νομίζω πῶς δέν χρειάζεται νά ἀναφερθοῦμε σέ περιπτώσεις καί ἱστορίες πού ὅλοι βλέπουμε γύρω μας.

Ἀπό ἐδῶ νά καταλάβουμε τί θά πεῖ ἔχω τό *χρῖσμα τοῦ Ἀγίου Πνεύματος*, εἶμαι *προφήτης*, μέ τήν εὐρεῖα πάντα ἔννοια. Θά πεῖ, μ' ἄλλα λόγια, ὅτι ἔχω διδάσκα-

λό μου τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, καί μπορῶ νά βλέπω καί νά κρίνω σωστά, ἔχοντας τουλάχιστον αὐτόν θά λέγαμε τόν κοινό νοῦ, πού θά μοῦ τόν χάριζε τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ!

Ἀλλά οὔτε τόν κοινό νοῦ δέν ἔχουμε! Καί πολλές φορές μιᾶς ἐν ὀνόματι μιᾶς περισσῆς καί βαθειᾶς σοφίας, ἐνῶ στήν πραγματικότητα πρόκειται περί μωρίας, μιᾶς βαθειᾶς μωρίας, κατά τό *μωραίνει Κύριος ὃν βούλεται ἀπολέσαι!*²¹ Φαίνεται πώς ὁ Θεός ἀποφασισε νά ἐπιτρέψει τήν καταστροφή μας. Πραγματικά, ἔχουμε τελείως μωρανθεῖ! καί τοῦτο γιατί ἀφήσαμε τόν Θεό.²²

Τό εἶπα ἀπλῶς σάν παράδειγμα, γιά νά καταλάβετε τί θά πεῖ ἔχω τό *ἄξίωμα τοῦ προφήτου*, δηλαδή ἔχω διδάσκαλό μου τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πού μέ φωτίζει πώς πρέπει νά προχωρῶ.

Β) Ἐπειτα, ὡς πρός τό *ἄξίωμα τοῦ ἱερέως*.

Ἐδῶ πρέπει νά γίνει μία διασάφηση. Ἡ γενική αὐτή ἱερωσύνη, πού ὑπάρχει στούς πιστούς –κατά τό «*ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν, ἱερεῖς τῷ Θεῷ*», ὅπου κάθε βαπτισμένος εἶναι καί ἕνας ἱερέας– αὐτή ἡ γενική ἱερωσύνη δέν ὑποκαθιστᾷ τήν λειτουργική ἱερωσύνη, καί συνεπῶς δέν παραμερίζει τό μυστήριό τῆς Ἱερωσύνης, ὅπως δυστυχῶς κάνουν οἱ Προτεστάντες. Αὐτοί δέχονται μιά γενική ἱερωσύνη, χωρίς νά ἔχουν τήν εἰδική.

21. Εὐριπίδου γυναικί. Βλ. Θεοδορήτου Κύρου, *Ἑρμηνεία τῶν ἰδ' ἐπιστολῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου*, PG 82, 37B: «*Κύριος ἀποστρέφει φρονίμους εἰς τὰ ὀπίσω καί τήν βουλήν αὐτῶν μωραίνει*». Πρβλ. Δευτ. 28, 28· 35. Ζαχ. 12, 4.

22. Βλ. Παρ. 18, 3: «*ὅταν ἔλθῃ ἀσεβὴς εἰς βάθος κακῶν, καταφρονεῖ, ἐπέρχεται δὲ αὐτῷ ἀτιμία καὶ ὄνειδος*».

γι' αὐτό καί κατάργησαν τό μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης.²³

Πρέπει νά σᾶς πῶ ὅτι τό μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης εἶναι τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, καί τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τό μυστήριον τῆς σωτηρίας· γι' αὐτό, τό μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης τελεῖται κατά τήν θεία Λειτουργία. Ἡ θεία Λειτουργία προέρχεται ἀπό τήν Ἱερωσύνη, συνίσταται ἀπό τήν Ἱερωσύνη καί ταυτοχρόνως συνιστᾷ τήν Ἱερωσύνη.

Παρακαλῶ προσέξτε αὐτό τό σημεῖο.

Δηλαδή, ὁ ἱερέας, ὁ ἀρχιερέας, ὁ ἐπίσκοπος, τελεῖ τήν Λειτουργία δυνάμει τῆς Ἱερωσύνης του, καί ταυτοχρόνως μέσα στή Λειτουργία ἀποκτᾶται ἡ Ἱερωσύνη. Γι' αὐτό λοιπόν τό μυστήριον τῆς Ἱερωσύνης διακρίνεται ἀλλά καί ταυτίζεται μέ τό μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας. Καί διακρίνεται καί ταυτίζεται. Εἶναι σπουδαῖο αὐτό· πάρα πολύ σπουδαῖο!

Αὐτό ἀκριβῶς τό κατάργησαν οἱ Προτεστάντες. Γι' αὐτό στήν πραγματικότητα, ἐπειδή κατάργησαν τήν εἰδική Ἱερωσύνη, δέν ἔχουν Ἐκκλησία. Οἱ Προτεστά-

23. Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ Προτεσταντισμός προῆλθε ὡς ἀντίδραση πρὸς τίς κακοδοξίες τοῦ Παπισμοῦ. Ὅμως, στήν προσπάθειά του νά ξαναβρεῖ τή χαμένη *αὐθεντικότητα*, κυριολεκτικά σάρωσε καίρια καί αὐθεντικά στοιχεῖα τοῦ ἀρχικοῦ Χριστιανισμοῦ, μέ ἀποτέλεσμα νά ἀπομακρυνθεῖ πολύ περισσότερο. Μεταξύ ἄλλων ὁ Προτεσταντισμός ἀμφισβήτησε ἔντονα καί τόν θεσμό τῆς Ἱερωσύνης, τόν ὁποῖο ἀπογύμνωσε ἀπό τό μυστηριακό του περιεχόμενο καί ἀρνήθηκε τόν μόνιμο καί ἀνεξάλειπτο χαρακτήρα του. Ἔτσι, ὁ ρόλος τοῦ ἱερέως ἐνδέχεται νά ἐναλλάσσεται σέ κάθε *ἐκκλησιαστική* τους σύναξη. Γι' αὐτό οἱ πάστορες ἢ οἱ ποιμένες τῆς κάθε κοινότητος ἀσκοῦν τό ἔργο τους γιά ἓνα διάστημα, κι ἔπειτα ἀντικαθίστανται, ὅπως ἀκριβῶς μιά ἐταιρεία ἀναθέτει μιά συγκεκριμένη ἐργασία σ' ἓναν ἀπό τούς ὑπαλλήλους της.

ντες δέν εἶναι Ἑκκλησία· εἶναι χριστιανικές κοινότητες. Τό ξαναλέω: δέν εἶναι Ἑκκλησία. Καί ἄν μιλᾶνε περί Προτεσταντικῆς Ἑκκλησίας, ἢ ψεύδονται ἢ μιλᾶνε καταχρηστικῶς. Καί δέν εἶναι Ἑκκλησία –τό λέω γι' ἄλλη μιά φορά– ἐπειδή δέν ἔχουν μυστήριο Ἱερωσύνης μέ τήν εἰδική σημασία τῆς λέξεως.

Εἶδατε, τό τόνισα ἀρκετά. Ἐλπίζω ὅτι διασάφησα καθαρά τήν εἰδική Ἱερωσύνη καί τή γενική ἱερωσύνη.

Ἀλλά τόσο ἡ γενική, ὅσο καί ἡ εἰδική Ἱερωσύνη, ξεκινοῦν ἀπό τόν Χριστό καί καταλήγουν πάλι στόν Χριστό· ἡ κάθε μιά ὅμως ἔχει τή δική της πορεία. Καί γιά κανέναν λόγο δέν ἀντικαθιστᾷ ἡ μία τήν ἄλλη.

Ὁ πιστός, ὡς ἱερέας μέ τή γενική ἔννοια τῆς ἱερωσύνης, συμβάλλει στή θυσία τῆς ἁγίας Τραπέζης. Κατ' ἀρχάς συμβάλλει μέ τίς ὑλικές προσφορές του.

Ὅταν ὁ πιστός θά φέρει τό πρόσφορό του καί τό κρασί του στόν ναό, αὐτά θά τά προσφέρει στόν ἱερέα, κι ἔτσι μέ τήν προσφορά του αὐτή συμβάλλει στήν προσφορά τοῦ ἱερέως μέ εἰδική ἔννοια, πού θά γίνει πρός τόν Θεό. Ὅταν θά πάρει ὁ ἱερέας τό ἅγιο Δισκάριο, πού εἶναι μέσα ὁ ἁμνός, δηλαδή τό ψωμί (ἀκόμη ψωμί εἶναι· δέν εἶναι Σῶμα Χριστοῦ), καί θά πεῖ «*Τὰ σὰ ἐκ τῶν σῶν σοὶ προσφέρομεν...*», αὐτό, ἀγαπητοί μου, τοῦ τό ἔφεραν οἱ πιστοί.

Ἔχουμε δηλαδή μία ἁλυσίδα προσφορᾶς. Ὁ πιστός προσφέρει τό πρόσφορο· τό ζύμωσε, τό ἔψησε καί τό φέρνει στήν ἐκκλησία. Στή συνέχεια τό παίρνει ὁ ἱερέας καί κάνει τήν τελική ἀναφορά. Τήν πρώτη ἀναφορά λοιπόν τήν κάνει ὁ πιστός, ὡς ἱερέας μέ γενική ἔννοια, ἐνῶ τήν τελική ἀναφορά τήν κάνει ὁ ἱερέας μέ εἰ-

δική ἔννοια. Ὡστε λοιπόν βλέπουμε ὅτι ὁ πιστός, μέ τήν γενική ἔννοια τοῦ ἱερέως, προσφέρει καί αὐτός τά δῶρα του τά ὑλικά.

Ἀλλά καί κάτι ἀκόμη σημαντικότερο εἶναι ὅτι ὁ πιστός συμβάλλει στή θυσία τῆς ἁγίας Τραπέζης καί μέ τήν πνευματική συνεργασία του μέ τόν ἱερέα. Δηλαδή ὅ,τι προσφέρει ὁ πιστός, θά τό προσφέρει διά τοῦ ἱερέως καί μαζί μέ τόν ἱερέα. Προσέξτε: διά τοῦ ἱερέως, δηλαδή μέ τά χέρια τοῦ ἱερέως, καί μαζί μέ τόν ἱερέα. Καί γιά νά μέ καταλάβετε καλύτερα, αὐτό πού λέμε τώρα θά σᾶς τό δείξω στήν πράξη.

Μπορεῖ ὁ ἱερέας νά λειτουργήσῃ μόνος του; Μπορεῖ νά πάρῃ ἕνα πρόσφορο, δηλαδή, νά ἀνοίξῃ τόν ναό, νά μπῇ μέσα, νά πεῖ *Εὐλογημένη ἡ Βασιλεία...* καί νά ξεκινήσῃ τήν θεία Λειτουργία; Μπορεῖ; Δέν μπορεῖ. Ὅχι γιά λόγους τεχνικούς... ὄχι δηλαδή γιατί δέν ἔχει ψάλη, καί ποιός θά πεῖ ἀπ' ἔξω τό Ἀμήν καί τό *Κύριε, ἐλέησον*, ἀλλά γιά λόγους ἐκκλησιολογικούς. Ἀπαγορεύεται ὁ ἱερέας νά τελέσῃ μόνος του τή θεία Λειτουργία, χωρίς νά εἶναι παρών ἔστω κι ἕνας πιστός. Ἀπαγορεύεται! Αὐτό, ξαναλέω, ὄχι γιά λόγους τεχνικούς, ἀλλά γιά λόγους ἐκκλησιολογικούς. Δηλαδή ποιοί εἶναι αὐτοί οἱ ἐκκλησιολογικοί λόγοι; Ὅλα αὐτά πού σᾶς λέω τόσην ὥρα.

Δηλαδή ἐγώ ὁ ἱερέας, νά πῶ γιά μιά στιγμή, πού εἶμαι καί ἱερέας, δέν μπορῶ νά τελέσω μόνος μου τήν θεία Λειτουργία; Ὅχι· πρέπει νά εἶσαι κι ἐσύ, ὁ λαϊκός· γιατί ἡ δική μου Ἱερωσύνη καί ἡ δική σου πρέπει μαζί νά ἐπιτελέσουν τήν προσφορά πρός τόν Θεό. Μέ ἄλλα λόγια, τό λαϊκό στοιχεῖο, πού ἔχει τήν γενική ἱε-

ρωσύνη, πρέπει νά εἶναι παρόν. Ναί, παρόν! Γι' αὐτό καί ὁ λαός κοινωνεῖ καί τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὅπως καί ὁ ἱερέας.

Γιατί τό λέω αὐτό; Διότι, ἐν ᾧψει ὅλων αὐτῶν τῶν συνεδρίων καί διαλόγων καί λοιπά πού γίνονται, ἔλλοχεύει ὁ κίνδυνος ἀλλοιώσεως τῆς Πίστεως. Παρακαλῶ καταρτίζεσθε, γιά νά ξέρετε ποῦ βρισκόμαστε!²⁴

Προηγούμενως σᾶς εἶπα γιά τούς Προτεστάντες· τώρα σᾶς λέω καί γιά τούς Ρωμαιοκαθολικούς. Ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία δέν κοινωνεῖ τούς πιστούς της μέ Αἷμα Χριστοῦ παρὰ μόνο μέ Σῶμα!²⁵ Ξέρετε τί σημαίνει αὐτό; Σημαίνει ὅτι δίνουν προνόμια στόν κληρο, τά ὅποια δέν παίρνει ὁ λαός. Γι' αὐτό καί ὁ Ρωμαιοκαθολικός ἱερέας μπορεῖ νά λειτουργήσῃ μόνος του, κάθε μέρα, στό δωμάτιό του, σέ λίγα λεπτά. Σέ δέκα μόνο

24. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *ἀπομαγνητοφωνημένες ὁμιλίες ἀναφερόμενες στήν Ἀποστολική Σύνοδο τῶν Ἱεροσολύμων*, 52 μ.Χ., ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 2016.

25. Εἶναι ἡ λεγόμενη ὅστια (ἀπό ἄζυμο ἄρτο). Κατά τή μαρτυρία τῶν Πατέρων, ὅμως, ὅπως τοῦ Ἰουστίνου καί τοῦ Εἰρηναίου, στή θεία Εὐχαριστία, ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων, οἱ πιστοί μεταλάμβαναν Σώματος καί Αἵματος τοῦ Χριστοῦ (Παν. Τρεμπέλα, *Δογματική Γ'*, σ. 144), ἐνῶ ὁ πάπας Λέων ὁ Μέγας κατέκρινε ὅσους μετελάμβαναν μόνο τό Σῶμα, χαρακτηρίζοντας τήν πράξη *ιερόσυλη ὑποκρισία* (Ὁμιλία 14, *De Quadrag.* 5). Κατά τούς Ρωμαιοκαθολικούς βέβαια, ὅπου εἶναι τό Σῶμα, ἐκεῖ εἶναι καί τό Αἷμα τοῦ Κυρίου (Παν. Τρεμπέλα, *Δογματική Γ'*, σ. 173). Κάτι τέτοιο ὅμως εἶναι ἀπλή πρόφαση, γιατί ὁ Κύριος ζήτησε χωρίς ἐξαιρέσεις τήν συμμετοχή ὅλων τῶν πιστῶν στήν πόση τοῦ Αἵματός Του, λέγοντας «Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες...» (Ματθ. 26, 27). Αὐτή ἡ καινοτομία εἰσήχθη ἀπό τόν Θωμᾶ Ἀκινάτη (*Thomas Aquinas*, 1225-1274) τόν 13ο αἰώνα, εἶναι ἀντιβιβλική καί αἰρετική, καί προφανῶς εἶχε ὡς στόχο τήν ἐξύψωση τοῦ κλήρου σέ σχέση μέ τόν λαό.

λεπτά –ἀπό δέκα λεπτά ἕως μία ὥρα εἶναι ἡ Λειτουργία- α τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, τῶν Παπικῶν– σέ δέκα λεπτά τελεῖ τῇ Λειτουργίᾳ, κοινωνεῖ μόνος του καί πάει στή δουλειά του!

Αὐτά ἡ Ὁρθοδοξία μας δέν τά γνωρίζει. Ἀντίθετα οἱ Ρωμαιοκαθολικοί προχώρησαν ἐσφαλμένα καί ἀγνόησαν τόν λαό. Ὁ λαός ὅμως, ἡ παρουσία τοῦ λαοῦ, τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου, εἶναι θεμελιωδестаῖς σημασίας! Καί τό ἐκφράζει ἡ Ἐκκλησία μας μ' αὐτόν τόν τρόπο· δέν μπορεῖς, ὦ ἱερέα, νά λειτουργήσεις χωρίς τό λαϊκό στοιχεῖο, χωρίς νά εἶναι παρών ἔστω καί ἕνας ἄλλος.

Βλέπετε πόσο σπουδαῖα εἶναι αὐτά τά πράγματα! Ἀλλά προχωρῶ.

Πρέπει ἀκόμα νά σᾶς πῶ ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς θείας Λειτουργίας ἔχει συνταχθεῖ σέ πρῶτο πληθυντικό πρόσωπο. Τί σημαίνει αὐτό; Μήπως σημαίνει ὅτι ὁ τύπος, ἡ μορφή τῆς Λειτουργίας, προβλέπει περισσότερους ἀπό ἕναν λειτουργούς, γιά νά εἶναι συντεταγμένη σέ πρῶτο πληθυντικό; Ὁχι. Σημαίνει ὅτι εἶναι παρών καί ὁ λαός· σημαίνει ὅτι ὅλος ὁ κόσμος, κληρός καί λαός, ὁλόκληρη ἡ Ἐκκλησία, προσφέρει τήν ἀναφορά της στόν Θεό.

Ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἀποκαλεῖ τούς πιστούς ὡς λίθους ζῶντας, οἱ ὁποῖοι, ὅπως λέει στήν πρώτη ἐπιστολή του, οἰκοδομοῦνται «εἰς οἶκον πνευματικόν»²⁶. Ὁ δέ ἀπόστολος Παῦλος ἀποκαλεῖ τούς πιστούς ναοὺς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.²⁷ Κρατῆστε αὐτό: εἶμαι ναός τοῦ

26. Α' Πέτρ. 2, 5.

27. Α' Κορ. 6, 19.

Ἁγίου Πνεύματος!... Τί σημαίνει εἶμαι ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Σημαίνει ὅτι σ' αὐτόν τόν ζωντανό ναό τοῦ Θεοῦ ὁ κάθε πιστός εἶναι γιά τόν ἑαυτό του, γιά τόν δικό του ναό, ὁ φύλακάς του καί ὁ ιερέας του! Ὁ κάθε πιστός εἶναι ναός τοῦ ζῶντος Θεοῦ!

Πολλές φορές μᾶς τό ἔχει πεῖ αὐτό ὁ ἀπόστολος Παῦλος.²⁸ Ἀλλά ὅταν ὁμιλεῖ περί ναοῦ, ἐννοεῖ καί τόν ιερέα. Ποιός εἶναι ὁ ιερέας; Ἐγώ εἶμαι ὁ ναός, ἐγώ εἶμαι ὁ ιερέας, ἐγώ εἶμαι καί ὁ φύλακας τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ, δηλαδή τοῦ ἑαυτοῦ μου. Καταλαβαίνετε τί σημαίνει αὐτό!

Στήν Παλαιά Διαθήκη, ἀγαπητοί μου, τό θῦμα πού προσφερόταν στίς θυσίες εἶχε τήν ἐννοια ὅτι ὑποκαθιστοῦσε τόν ἔνοχο. Ἐπαιρνε ὁ ἄνθρωπος ἕνα πρόβατο καί πήγαινε καί τό θυσίαζε, ἀντί νά θυσιασθεῖ ὁ ἴδιος· δηλαδή χυνόταν τό αἷμα τοῦ ζώου. Καί μέ τόν τρόπο αὐτόν λοιπόν γινόταν ἡ προσφορά τοῦ ἐνόχου, ἡ θυσία· θυσιαζόταν τό πρόβατο, πού δέν ἔφταιγε σέ τίποτα, ἀντί νά θυσιασθεῖ ὁ ἄνθρωπος. Ἔτσι ἔπρεπε νά γίνεῖ χυνόταν τό αἷμα ἐνός ζώου, γιατί ἀλλιῶς θά ἔπρεπε οἱ ἴδιοι οἱ ἄνθρωποι νά αὐτοφονεύονταν, κάτι πού δέν θά τό ἤθελε φυσικά ὁ Θεός.²⁹

Ἐδῶ ὅμως τώρα ἔχουμε μία θυσία πολύ πέρα ἀπό αὐτήν πού ὑπῆρχε στήν Παλαιά Διαθήκη. Τότε, ὅταν ἔπαιρναν ἕνα ζῶο καί τό θυσίαζαν, ἦταν ἐντάξει ἀπέναντι στόν Θεό.³⁰ Τώρα ὅμως ὄχι. Τό θῦμα τῆς λατρεί-

28. Βλ. Α΄ Κορ. 3, 16· 17. 6, 19. Β΄ Κορ. 6, 16. Ἐφεσ. 2, 21. κ.ά.

29. Βλ. Α΄ Κορ. 3, 17. 6, 19.

30. Ὅταν κάποιος πρόσφερε ἕνα ζῶο θυσία στόν Κύριο, αὐτό ἔπρεπε νά εἶναι βόδι, πρόβατο ἢ κασίκι· ἐπίσης ἔπρεπε νά εἶναι ἀρσενικό καί χωρίς ἐλάττωμα. Ἡ προσφορά καί θυσία ἔπρεπε νά

ας πού θά θυσιάσουμε τώρα στόν Θεό εἶναι ὁ ἑαυτός μας, τό ἐγώ μας!

Ἀκοῦστε πῶς τό λέει αὐτό ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν Πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή: «*Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοί, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ Θεοῦ, παραστήσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ, τὴν λογικὴν λατρείαν ὑμῶν*»³¹. Σᾶς παρακαλῶ λοιπόν, ἀδελφοί, νά προσφέρετε τὰ σώματά σας ὡς θυσία ζωντανή καί ἁγία, εὐάρεστη στόν Θεό· αὕτη εἶναι ἡ λογικὴ λατρεία σας.

Μάλιστα τό «*παραστήσαι*» εἶναι τοῦ ρήματος *παρίστημι*, ἢ *παρίσταμαι*, καί ἔχει λειτουργικὴ διάσταση· εἶναι ὅπως ἀκριβῶς θά φέρουν ἐδῶ τὰ πρόσφορα οἱ ἄνθρωποι νά τὰ παρουσιάσουν στόν Θεό, πηγαίνοντάς τα ἐκεῖ στή βόρεια Πύλη. Παλαιότερα προσφέρονταν στήν ὥραία Πύλη, καί μάλιστα στήν ὥρα τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ἀποστόλου. Ἀπομεινάρι αὐτῆς τῆς προσφορᾶς τοῦ λαοῦ εἶναι ὅταν βγαίνει τὴν ὥρα τοῦ Ἀποστό-

γινόταν μέ εὐλάβεια μπροστά στήν εἴσοδο τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου, γιὰ νά γινόταν δεκτὴ ἀπὸ τόν Κύριο. Ὁ προσφέρων ἔπρεπε νά βάλει τό χέρι του ἐπάνω στό κεφάλι τοῦ ζώου, γιὰ νά γινόταν αὐτό δεκτό ἀπὸ τόν Κύριο ὡς θυσία, κι ἔτσι νά ἐξιλεωθοῦν οἱ ἁμαρτίες τοῦ προσφέροντος. Οἱ προσφέροντες ἔπρεπε νά σφάξουν τό ζῶο ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Κατόπιν οἱ ἱερεῖς ἔπαιρναν τό αἷμα του καί τό ἔχυναν γύρω ἀπὸ τό *θυσιαστήριο* τῶν *ὀλοκαυτωμάτων*. Ἐπειτα, ἀφοῦ ἔγδερναν τό ζῶο, τό τεμάχιζαν. Οἱ ἱερεῖς ἄναβαν τὴ φωτιά στό *θυσιαστήριο* καί πάνω της ἐβαζαν τὰ ξύλα. Πάνω στὰ ξύλα τοποθετοῦσαν τὰ κομμάτια, τό κεφάλι καί τό λίπος τῶν νεφρῶν τοῦ ζώου. Τά ἐντόσθια καί τὰ πόδια του τὰ ἔπλεναν μέ νερό, καί οἱ ἱερεῖς τὰ ἔθεταν καί αὐτά πάνω στό *θυσιαστήριο*. Αὕτη ἦταν ἡ *θυσία ὀλοκαυτώματος*, πού ἡ εὐωδία τῆς ἐθεωρεῖτο εὐχάριστη καί εὐπρόσδεκτη στόν Κύριο. (Λευιτ. 1, 1-17. 6, 1-6)

31. Ρωμ. 12, 1.

λου ὁ ἱερέας στήν ὥραία Πύλη καί θυμιάζει· διότι ἐκεῖ-
να τά ὁποῖα πρόσφεραν οἱ πιστοί τά θυμιάζε ὁ ἱερέας
καί τά ἔπαιρνε μέσα. Λοιπόν· αὐτό λέγεται *παρασταί-
νω*, δηλαδή κάνω μιά παράσταση τῶν δώρων μου. Γι'
αὐτό χρησιμοποιεῖ τή λέξη «*παραστῆσαι*» ὁ ἀπόστολος
Παῦλος· εἶναι λειτουργικῆς διαστάσεως, καί εἶναι ἀπό
τήν Παλαιά Διαθήκη.³²

Ἄλλά τί νά *παραστήσετε*; Τά πρόσφορά σας; τό
κρασί σας; τί ἀκριβῶς; Προσέξτε: τά σώματά σας! ὡς
ζωντανή θυσία, ἁγία, εὐάρεστη στόν Θεό, τή λογική
λατρεία σας, τήν πνευματική λατρεία σας!

Ὡστε λοιπόν θά προσφέρω τόν ἑαυτό μου. Ἀλλά
τότε, ἄν προσφέρω τόν ἑαυτό μου, εἶμαι ἱερέας.

Ὁ δέ ἀπόστολος Πέτρος λέει: «καί αὐτοὶ ὡς λίθοι
ζῶντες οἰκοδομεῖσθε οἶκος πνευματικός, ἱεράτευμα
ἅγιον, ἀνενέγκαι πνευματικὰς θυσίας εὐπροσδέκτους
τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ»³³, δηλαδή νά προσφέρετε
πνευματικές θυσίες πού εἶναι εὐπρόσδεκτες στόν Θεό,
διά μέσου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Μεσίτου.

Ὡστε λοιπόν ἡ θυσία τοῦ πιστοῦ πού ἱερατεύει –
μέ τήν γενική ἔννοια τοῦ ἱερέως, δηλαδή ὅλοι ἐσεῖς, οἱ
λαϊκοί– εἶναι, πρῶτον, ἡ *θυσία τῆς αἰνέσεως*· ὁ καρπός
τῶν *χειλέων*, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

Λέει στήν Πρὸς Ἑβραίους: «Δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέ-
ρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντὸς τῷ Θεῷ, τοῦτ' ἔστι
καρπὸν *χειλέων* ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ»³⁴.
Διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, λοιπόν, ἅς ἀναφέρουμε, ἅς

32. Βλ. Ἀριθμ. 23, 3· 15.

33. Α' Πέτρ. 2, 5.

34. Ἑβρ. 13, 15.

προσφέρουμε, παντοτινά πρὸς τὸν Θεὸ *θυσίαν αἰνέσεως*, δοξολογία, ὕμνους μέ τό στόμα μας, τὸν καρπὸ τῶν *χειλέων* μας δηλαδή, μέ τὰ ὅποια ψάλλουμε, αἰνοῦμε τὸν Θεὸ καὶ ὁμολογοῦμε τό ὄνομά Του.

Βλέπετε τό ρῆμα *ἀναφέρω*; γι' αὐτό καὶ ἡ εὐχή λέγεται *τῆς ἁγίας Ἀναφορᾶς* –λειτουργική λέξη κι αὐτή. Ἐπίσης δέν λέει *καρπὸν καρδίας*, ἀλλὰ «*καρπὸν χειλέων*», δηλαδή νά ψάλλουμε στὸν Θεὸ μέ τὰ χεῖλη μας.

Δεύτερον, ἡ *θυσία* τοῦ ἱερατεύοντος πιστοῦ εἶναι καὶ ἡ *θυσία τῆς δικαιοσύνης*.

Λέει ὁ 50ός ψαλμός: «ὅτι εἰ ἠθέλησας *θυσίαν*, ἔδωκα ἅν· ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις. *θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει... τότε εὐδοκήσεις θυσίαν δικαιοσύνης, ἀναφορὰν καὶ ὀλοκαυτώματα*»³⁵. Δηλαδή, ἐάν πραγματικά ἤθελες *θυσία*, θά Σοῦ τὴν ἔδιναι, λέει ὁ πιστός στὸν Θεό. Ἐσύ ὅμως, καὶ ἅν Σοῦ προσφέρουμε ὀλοκαυτώματα, δηλαδή ζῶα πού τὰ βάζουμε στή φωτιά τοῦ θυσιαστηρίου νά καοῦν, δέν θά εὐχαριστηθεῖς. *Θυσία ἀρεστή* στὸν Θεό εἶναι τό πνεῦμα πού ἔχει συντριβεῖ ἀπὸ εἰλικρινή μετάνοια. Τὴν καρδιά πού ἔχει συντριβεῖ καὶ ταπεινωθεῖ ὁ Θεός ποτέ δέν θά τὴν ἀπωθήσει, δέν θά τὴ διώξει. Τότε θά εὐαρεστηθεῖς, τότε θά θελήσεις καὶ θά δεχθεῖς καὶ τὴ *θυσία τῆς δικαιοσύνης*, καὶ τὴ *θυσία τῆς ἀναφορᾶς*, καὶ τὰ ὀλοκαυτώματα.

Τί εἶναι λοιπὸν αὐτή ἡ *θυσία τῆς δικαιοσύνης*; Ὁ-
λος ὁ στίχος καὶ ὅλη ἡ περικοπή μᾶς λέει τό ἑξῆς: εἶναι ἡ *θυσία τῆς μετανοίας* –μεγάλη ἡ *θυσία* αὐτὴ πρὸς τὸν

35. *Ψαλμ.* 50, 18-19· 21.

Θεό! Εἶναι ἡ θυσία τῆς μετανοίας, γιατί μέ τήν ἁμαρτία μας προσβάλαμε τόν Θεό καί λυπήσαμε τό Πνεῦμα τό Ἅγιο.³⁶

Ἀκόμη δικαιοσύνη θά πεῖ καί ἄρετή· εἶναι ἡ θυσία τῆς ἄρετῆς. Στό θυσιαστήριο μέ τά κάρβουνα, τά κάρβουνα τῆς προσφορᾶς μου πού καῖνε μέσα, θά βάλω τίς ἄρετές μου, νά γίνουν θυμίαμα, νά ἀνεβοῦν στόν Οὐρανό!

Θυμᾶστε πού λέει κάπου –στό γνωστό μας Κύριε, ἐκέκραξα– «κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου»³⁷; Κύριε, δέν Σοῦ προσφέρω θυμίαμα· Σοῦ προσφέρω τήν προσευχή μου. Ἄν θέλεις, Σοῦ προσφέρω καί τό θυμίαμα μαζί μέ τήν προσευχή μου. Ἀλλά ὅπως αὐτήν τή στιγμή ἀνεβαίνει τό θυμίαμα, ἔτσι νά ἀνεβεῖ καί ἡ προσευχή μου, ἔτσι νά ἀνεβοῦν καί οἱ ἄρετές μου, δηλαδή ἡ ἀγιότητά μου.

Ὡστε λοιπόν ποιά εἶναι ἡ θυσία τῆς δικαιοσύνης; Εἶναι ἡ θυσία τῶν ἄρετῶν, νά προσφέρω τίς ἄρετές μου, νά εἶμαι ἅγιος ἄνθρωπος.

Καί τρίτον, ἡ θυσία τοῦ πιστοῦ ὡς ἱερέως εἶναι ἡ θυσία τῆς ἐλεημοσύνης.

Λέει στήν Πρὸς Ἑβραίους ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «τῆς εὐποιίας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ Θεός»³⁸. Τίς καλές πράξεις μὴν τίς ξεχνᾶτε· νά ἔχετε συναίσθηση τῆς παρουσίας τοῦ ἄλλου καί νά τοῦ κάνετε καλό πάντοτε, γιατί μέ τέτοιες θυσίες εὐαρεστεῖται ὁ Θεός.

36. Πρβλ. Ἐφεσ. 4, 30.

37. Ψαλμ. 140, 2.

38. Ἑβρ. 13, 16.

Ὡστε *θυσία* εἶναι αὐτό;... καί μάλιστα *εὐάρεστη* *θυσία*; Μάλιστα.

Ἔχουμε λοιπόν αὐτές τίς τρεῖς μορφές *θυσίας* τοῦ ἱερατεύοντος πιστοῦ: *τὴν θυσία τῆς αἰνέσεως*, δηλαδή «*καρπὸν χειλέων*», *τὴ θυσία τῆς δικαιοσύνης*, δηλαδή μετανοίας καὶ ἀρετῶν, καὶ *τὴ θυσία τῆς ἐλεημοσύνης*.

Αὐτά, ἀγαπητοί μου, ὡς πρὸς τὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα. Συνεπῶς ἔχουμε αὐτὴν τὴ γενικὴ ἱερωσύνη.

Γ) Καί, τέλος, ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ βασιλέως.

Στὸ Βάπτισμα λαμβάνουμε ὡς ἀρραβὸνα τῆς κληρονομίας μας *τὴν σφραγίδα* τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.³⁹ Τό ἀκοῦμε ἐκεῖ χαρακτηριστικά, ὅταν τό λέει ὁ ἱερέας: «*Σφραγὶς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου*»⁴⁰. Ἀλλά *σφραγίδα* σημαίνει ὅτι κάτι χαράσσεται πάνω μας. Ποιό εἶναι αὐτό τό *χάραγμα*; Στὴν Ἀποκάλυψη, παρακάτω, πολὺ ἀργότερα, ὅταν ὁ Ἀντίχριστος, τό *θηρίον*, θά βάζει τό *χάραγμα* τό δικό του, θά δοῦμε πῶς καὶ οἱ πιστοὶ ἔχουν τό *χάραγμα* τό δικό τους.⁴¹ Ποιό εἶναι αὐτό τό *χάραγμα* τους;

Δέν σᾶς λέω τώρα γιὰ τόν Ἀντίχριστο καί ποιό εἶναι τό *χάραγμα* τοῦ *θηρίου*, ἢ τοῦ Ἀντιχρίστου· σᾶς λέω μόνο ποιό εἶναι τό *χάραγμα* τοῦ πιστοῦ· εἶναι ὁ σταυρός, μέ τόν ὁποῖο χαράσσεται νοητῶς ὁ ἄνθρωπος καὶ παίρνει *τὴν σφραγίδα* τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ αὐτό βεβαίως μέ τὴν ἐλεύθερη ἀποδοχή του, νά βαπτισθεῖ καὶ νά γίνει Χριστιανός.

39. Βλ. Ἐφεσ. 1, 13.

40. *Μικρὸν Εὐχολόγιον, Ἀκολουθία Βαπτίσματος*, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1984, σ. 78.

41. Βλ. Ἀποκ. 13, 16-18. 7, 3· 9, 4.

Ὡστε λοιπόν, ὅταν παίρνουμε αὐτήν τή σφραγίδα τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, τότε γινόμαστε οἱ ἄνθρωποι πού δεχόμαστε μία ἐπαγγελία, ἕναν ἄρραβώνα, μία ὑπόσχεση, ὅτι θά γίνουμε βασιλεῖς. Ὅχι δοῦλοι, ἀλλὰ βασιλεῖς! Θέλετε νά τό δεῖτε;

Στήν Ἀποκάλυψη διαβάζουμε: «καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἴκοσι τέσσαρες, καὶ ἐπὶ τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἴκοσι τέσσαρας πρεσβυτέρους καθημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς»⁴². Καί γύρω ἀπό τόν θρόνο τοῦ Καθημένου, δηλαδή τοῦ Θεοῦ, εἶδα εἴκοσι τέσσερις θρόνους, καί πάνω στοὺς θρόνους εἶδα νά κάθονται οἱ εἴκοσι τέσσερις πρεσβύτεροι. Γιατί εἴκοσι τέσσερις; Εἶναι τό δυό φορές τό δώδεκα, πού σημαίνει πλῆθος, καί εἶναι ὅλοι οἱ πιστοί. Καί γιατί πρεσβύτεροι; Γιά νά δείξει τό ὥριμο τῆς ἀγιότητος! (Ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα νά προχωρήσουμε στά ὄραματα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ, θά δοῦμε τί μεγαλεῖο ὑπάρχει ἐκεῖ!) Καί τοὺς εἶδα νά εἶναι ντυμένοι μέ λευκά ἱμάτια, καί πάνω στά κεφάλια τους νά ἔχουν χρυσά στεφάνια. Συνεπῶς οἱ πιστοὶ δέν εἶναι δοῦλοι· εἶναι ἐστεμμένοι, εἶναι βασιλεῖς!

Τό ἴδιο εἶπε καί ὁ Κύριος: «οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν»⁴³, θά λάμπουν σάν τόν ἥλιο στή Βασιλεία τοῦ Πατέρα τους.

Τί σημαίνει ὅμως ὅτι καί ἐδῶ στή γῇ ἔχουμε τό βασιλικό ἀξίωμα; Θά μοῦ πεῖτε: Ναί, ἐστεμμένοι στὸν Οὐρανό, μάλιστα. Ἐδῶ ὅμως στή γῇ τί σημασία ἔχει

42. Ἀποκ. 4, 4.

43. Ματθ. 13, 43. Βλ. Δαν. 12, 3.

αυτό; τί ἔννοια ἔχει;

Σημαίνει νά βασιλεύουμε πάνω στά πάθη μας καί νά εἴμαστε κύριοι ὅλης τῆς κτίσεως, ὁλόκληρης τῆς δημιουργίας.

Ὅταν ὁ Θεός εἶπε στούς πρωτοπλάστους νά εἶναι κύριοι τῆς κτίσεως, νά κατακυριεύσουν τήν κτίση,⁴⁴ δέν ἐννοοῦσε νά κατακτήσουν τήν κτίση μέ τήν ἔννοια πού σήμερα τήν κατακοῦμε. Προσέξτε αυτό τό σημεῖο· διότι σήμερα ἡ κατάκτηση τῆς κτίσεως εἶναι τό ἄνοιγμα τοῦ τάφου μας!

Ὅταν κατακτῶ τήν ἀτομική ἐνέργεια, ἀνοίγω τόν τάφο μου, παθαίνω καρκίνο, γιατί ἡ ραδιενέργεια μέ σκοτώνει. Ὅταν κατακτῶ τά μυστικά τῆς κτίσεως καί τά ἀποδεσμεύω γιά νά τά χρησιμοποιήσω, αὐτά μέ σκοτώνουν. Μήπως ἔχετε ἀντίρρηση; Αὐτό πού τρῶμε μᾶς σκοτώνει! Αὐτό πού πίνουμε μᾶς σκοτώνει! Αὐτό πού ἀναπνέουμε μᾶς σκοτώνει! Πρῶτα δέν μᾶς σκοτώναν αὐτά· τώρα ὅμως πού κατακοῦμε τά μυστικά τῆς κτίσεως, αὐτά μᾶς σκοτώνουν.

Δέν εἶναι αυτό λοιπόν. Θά ἦταν παράξενο ὁ Θεός νά πεῖ νά γίνουμε κύριοι τῆς κτίσεως, κι αὐτή ἡ κυριότητά μας στό τέλος νά μᾶς σκοτώσει... Δέν εἶναι αυτό. *Γίνομαι κυρίαρχος τῆς κτίσεως* σημαίνει: Ἐγώ εἶμαι στήν κορυφή τῆς δημιουργίας. Δέν ὑπάρχει κανένα κτίσμα πού νά εἶναι πιό πάνω ἀπό μένα. Ὅλα αὐτά εἶναι κάτω ἀπό μένα. Εἶμαι κύριος τῆς κτίσεως.

Κοιτάξτε νά δεῖτε ὅποιονδήποτε ἀσκητή, νεότερο ἢ παλιότερο. Δέν ἔχει τίποτα δικό του· καί ὅμως εἶναι κύριος τῆς κτίσεως. Καί εἶναι κύριος τῆς κτίσεως διότι

44. Βλ. Γέν. 1, 28.

καί τά θηρία ἀκόμη ὑποτάσσονται σ' αὐτόν... ὁλόκληρη ἡ κτίσις!⁴⁵

Λέει στό Γεροντικό, γιά παράδειγμα, πώς κάποτε πῆγαν ἐπισκέπτες στόν ἄββᾶ Μωυσῆ τόν Αἰθίοπα, καί δέν εἶχε νερό ἐκεῖ στήν ἔρημο νά τούς περιποιηθεῖ· πῶς νά βράσει λίγα ὄσπρια; Βγαίνει λοιπόν ἔξω, βάζει ἓνα τσουκαλάκι, καί λέει: *Κύριε, στεῖλε μου λίγο νερό*. Ἀμέσως λοιπόν ἤρθε ἓνα σύννεφο καί γέμισε μόνο τό τσουκαλάκι μέ νερό. Τό πῆρε, ἔβρασε τά ὄσπρια καί τά ἔδωσε στούς ἐπισκέπτες!⁴⁶

Αὐτό σημαίνει *εἶμαι βασιλιάς τῆς κτίσεως*! Αὐτό! Ὅχι βέβαια κατά αὐτόνομο τρόπο, πού νά ἀποδεσμεύω τά μυστικά τῆς κτίσεως, κι αὐτά νά μέ σκοτώνουν. Τί θά πεῖ *κατά αὐτόνομο τρόπο*; Θά πεῖ νά ἐνεργῶ σάν νά μήν ὑπάρχει ὁ Θεός. Ναί, εἶμαι κύριος τῆς κτίσεως, ἀλλά πρέπει νά γνωρίζω ὅτι πάνω ἀπό ἐμένα εἶναι ὁ ἀπόλυτος Κύριος, ὁ Θεός.

Ἀλλά ἔχω τό βασιλικό ἀξίωμα ἐδῶ στή γῆ σημαίνει ἀκόμη ὅτι εἶμαι κύριος καί πάνω στά πάθη μου.

45. Ὅπως μᾶς λέει ὁ ἅγ. Συμεών ὁ Νέος Θεολόγος, ἡ πτώση τῶν πρωτοπλάστων ἐπέφερε ριζική ἀλλαγὴ ὅχι μόνο στή σχέση ἀνθρώπου καί Θεοῦ, ἀλλά καί μεταξύ ἀνθρώπου καί κτίσεως. Ἐχοντας ἀμαυρώσει τό κατ' εἰκόνα Θεοῦ καί στερημένος πλέον τῆς θείας χάριτος, ὁ ἄνθρωπος τώρα ἀντιμετωπίζεται ἀπό τά ἄλογα ζῶα ἐχθρικά. Ἐπίσης μᾶς λέει πῶς ἡ συμφιλίωση τοῦ ἀνθρώπου μέ τήν ἄλογη κτίσις ἐπανακτᾶται μόνο μέ τήν ἐν Χριστῷ ἀνακαίνιση τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἀποκατάσταση τῆς πρὸς τόν Θεό κοινωνίας του. Ὁ Χριστός ἔγινε ἄνθρωπος γιά νά γλυτώσει τόν ἄνθρωπο ἀπό τά δεσμά τῆς ἁμαρτίας καί νά τόν ἀποκαταστήσει στήν ἀρχέγονη προπρωτική του κατάσταση. (Βλ. Λόγος Ἑθικός Α', 2.3.4, SC 122 (1966) σσ. 190-198)

46. Βλ. *Εἶπε Γέρων...*, ἐκδ. οἶκος Ἀστήρ, Ἀθήναι 1974, σ. 166.

Ποιός κυβερνᾷ τόν ἑαυτό μου; Ὁ ἡγεμών νοῦς! «καὶ πνεύματι ἡγεμονικῶ στήριξόν με»⁴⁷. Ἡγεμών σημαίνει βασιλιάς. Ἄρα: Μὲ βασιλικό νοῦ στήριξέ με. Νά εἶναι ὁ νοῦς βασιλιάς, κι αὐτός νά κυβερνᾷ τήν ὑπαρξή μου. Νά μὴν γίνομαι δοῦλος τῶν ἀνθρώπων. Νά μὴ γίνομαι δοῦλος τῶν ἰδεῶν. Νά μὴ γίνομαι δοῦλος τῆς ὕλης. Αὐτό λοιπόν θά πεῖ ἀπό τήν παροῦσα ζωὴ ἔχω τό ἀξίωμα τοῦ βασιλέως.

Ἀλλά ὁ Χριστός, ἀγαπητοί μου, ὁ Ὅποῖος μᾶς κάνει βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, ἔρχεται. «Ἰδὸν ἔρχεται...»

Πῶς ἀκοῦτε αὐτὴ τὴ λέξη, «ἔρχεται»;

Γιὰ τοὺς πιστοὺς εἶναι ἓνα ἄνοιγμα· «ἔρχεται»! «Ἰδὸν ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμός καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν, καὶ κόπονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. ναί, ἀμήν.»⁴⁸

Νά, δηλαδή, ἔρχεται μέ τά σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ, μέ τίς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ, καί θά Τόν δεῖ κάθε μάτι, καί αὐτοί πού Τόν λόγχισαν· καί τότε θά κλάψουν καί θά χτυπήσουν τά στήθη τους ὅλες οἱ φυλές τῆς γῆς. Ναί, ἀλήθεια.

Οἱ στίχοι 7 καί 8, πού σᾶς διάβασα τώρα, ἀγαπητοί, κλείνουν τό προοίμιο καί ἀποτελοῦν καί τήν κεντρική ιδέα τοῦ ὅλου βιβλίου. Τό ἴδιο συμβαίνει πολλές φορές καί στίς ἐπιστολές τοῦ ἀποστόλου Παύλου, πού στό προοίμιο ἔχουν τήν κεντρική ιδέα τῆς ἐπιστολῆς.⁴⁹

Ποιά εἶναι ἡ κεντρική ιδέα τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως; Εἶναι ἡ Β' τοῦ Χριστοῦ Παρουσία. Αὐτό

47. *Ψαλμ.* 50, 14.

48. *Ἀποκ.* 1, 7-8.

49. Βλ. *Α' Κορ.* 1, 3. *Β' Κορ.* 1, 2. *Ἐφεσ.* 1, 2.

εἶναι τό κεντρικό σημείο, γύρω ἀπό τό ὁποῖο θά στρέφονται ὅλα ὅσα θά μᾶς πεῖ καί θά μᾶς παρουσιάσει τό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως. *Ὁ Χριστός ἔρχεται!*

Μέ τήν εἰσαγωγή τοῦ «ἰδοῦ» θέλει νά μᾶς ἐπιστή-σει τήν προσοχή πάνω στήν κεντρική αὐτή ἰδέα. Αὐτό τό συνηθίζει πολύ ἡ Ἁγία Γραφή. «Ἰδοῦ» λένε οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελιστές στά εὐαγγέλιά τους, δηλαδή *Νά... καί ἔγινε ἐκεῖνο καί ἔγινε τό ἄλλο!* Ὡστε λοιπόν ξαφνικά ἐδῶ μᾶς λέει *Νά, ἔρχεται!* Αὐτό, ὅπως σᾶς εἶπα, εἶναι τό κύριο θέμα τοῦ βιβλίου τῆς Ἀποκαλύψεως.

Μέ αὐτήν ἀκριβῶς τήν περιγραφή (ἰδοῦ ἔρχεται μέ τίς νεφέλες τοῦ οὐρανοῦ, καί θά Τόν δεῖ κάθε μάτι, καί αὐτοί πού κέντησαν, πού λόγχισαν τόν Χριστό, καί αὐτοί θά κτυποῦν τό κεφάλι τους καί τό στήθος τους, βλέποντας ποιόν λόγχισαν), ἔχουμε μία θαυμάσια εἰκόνα τοῦ ἐρχομένου Χριστοῦ, καί ταυτοχρόνως μία φοβερή εἰκόνα!

Ἐδῶ συναντῶνται δύο προφητεῖες χριστολογικές. Καί οἱ δύο ἀνήκουν στήν Παλαιά Διαθήκη, καί εἶναι σέ συνδυασμό ἐδῶ. Ἡ μιά ἀνήκει στόν προφήτη Δα-νιήλ, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἀνήκει στόν προφήτη Ζαχαρία.⁵⁰ Αὐτές οἱ δύο προφητεῖες εἶναι ἐκεῖνες πού ἔδωσαν θά λέγαμε τό ἔναυσμα γιά τήν σύνθεση αὐτοῦ τοῦ δράματος καί προφητείας ταυτοχρόνως, πού ὁ εὐαγγελιστής Ἰωάννης μᾶς παραθέτει καί κλείνει τό προοίμιό του.

Ἀλλά ἐπειδή τό θέμα εἶναι πολύ μεγάλο καί ἡ ὥρα πέρασε, θά τελειώσουμε ἐδῶ. Θά ἤθελα ὅμως νά σᾶς πῶ κάτι.

Ὅταν κάποτε φθάσει μιά στιγμή νά νοιώσουμε ὅτι

50. Βλ. Δαν. 7, 13. Ζαχ. 12, 10-14.

ὁ Χριστός ἔρχεται –ἀλλά νά φθάσουμε ὅμως· νά μὴν εἶναι ἓνα συναισθηματικό πράγμα· νά εἶναι ἓνα φτασμένο πράγμα μέσα στήν καρδιά μας– τότε γεννιέται ἓνας πόθος, μιὰ ἐλπίδα, μιὰ νοσταλγία! τότε τίποτα δέν μᾶς κρατᾷ στήν παροῦσα ζωή! Ὅχι ὅτι ἐπιθυμοῦμε νά πεθάνουμε ἢ νά φύγουμε· ὄχι· ἀλλά ἀπλῶς... ὁ Χριστός ἔρχεται! Αὕτη εἶναι μιὰ βαθειά-βαθειά ἐλπίδα.

Εἶναι ἓνα τραγουδάκι, ὁμορφο τραγουδάκι τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, πού λέει ὅτι ὁ Χριστός ἔρχεται ξανά στή γῆ.⁵¹ Ὅσες φορές τό ἀκούω αὐτό, εἰλικρινά μέ συγκινεῖ.

Ἔτσι, ἀγαπητοί μου, πρέπει νά ἀρχίσουμε μέσα μας νά αἰσθανόμαστε αὐτήν τήν ἐμπειρία: ὁ Χριστός ἔρχεται! Αὕτη ἦταν ἡ ἐμπειρία τῆς πρώτης χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Μέ αὐτήν τήν ἐμπειρία ἔζησε ἡ Ἐκκλησία· μέ αὐτήν τήν ἐμπειρία ἔδωσε τοὺς Μάρτυρες· μέ αὐτή τήν ἐμπειρία ἔδωσε καί τοὺς Ἁγίους. Ἀλλά καί μέ αὐτήν τήν ἐμπειρία, ἀγαπητοί μου, θά ξαναδώσει Μάρτυρες καί θά ξαναδώσει Ἁγίους!

Τό εὐχομαι μέ ὅλη μου τήν καρδιά!

Λάρισα, 16 Νοεμβρίου 1980

51. Μᾶλλον ἐννοεῖ τό Ἐμπρός, νά κινήσουμε ὅλοι, παιδιά... Στήν 3η στροφὴ λέει: Πίστευε, πρόσμενε ὅσο θά ζεῖς / τόν Ἰησοῦ μας μιὰ μέρα θά δεῖς / ἐκεῖ ψηλά, ἐκεῖ ψηλά / νά σοῦ χαμογελᾷ.